

KOMPASS:
 GRIS

Utfodring av digivande suggor

Planering inför grisning

Använd övergångsfoder från insättning i grisningsstallet till två till tre dagar efter grisning. Övergångsfoder ska ha lägre proteinhalt och högre fiberinnehåll.

Fodrets innehåll

	Övergångsfoder		Digivningsfoder	
	*Sis-lysing/kg	MJ NE/kg	*Sis-lysing/kg	MJ NE/kg
Topigs Norsvin	6,3–6,6	9,3–9,7	9,0–9,3	9,7–10,0
DanBred	8,2–8,7	9,9–10,5	8,2–8,7	9,9–10,5

Utfodringsrutiner

- Ge foder tre gånger per dag med jämna mellanrum.
- Justera fodergiva endast om suggan äter upp allt.

Foderkurvor

- Anpassa kurvor efter gyltor och äldre suggor.
- Vid torrfoder: anpassa mängd till automatens kapacitet.
- Vid blötfoder: använd minimikurva, justeras i styrsystemet.

Äter suggan inte upp sitt foder? Kontrollera fodergiva samt saggans hälsoläge. Saggan ska äta upp sin giva under grisningen samt första veckan efter grisning. Från dag 8 till avvänjning bör det finnas foder kvar vid nästa utfodring.

Fodertilldelningsexempel

- DanBred: från 2,9 kg dag 0 till 9 kg dag 18–35.
- Topigs Norsvin: från 2,5 kg dag 0 till fri tilldelning (ad lib) efter dag 8.

Maximala givor

- Förstagrisare: minst 8 kg/dag.
- Saggor i normalt hull: cirka 9 kg/dag.
- Magra saggor: upp till 10,5 kg.

Övrigt

- Håll koll på hull och aptit – särskilt viktigt från dag 16.
- Viktförlust på 6–7 procent (cirka 20 kg) är normalt och acceptabelt.

Läs mer i dessa rapporter på lantbruketskunskapsbank.se:

- **Utfodring av digivande saggor: övergångs- och digivningsfoder.**
- **Utfodring av digivande saggor: utfodringsrutiner, kurvor och givor.**

KOMPASS:
GRIS

Skiftesdigivning ger råmjölk till alla

Foto: Sandra Kylbrant

Vad är skiftesdigivning?

Syftet med skiftesdigivning är att säkerhetsställa att alla smågrisar får i sig råmjölk så tidigt som möjligt efter födseln. Råmjölken ger både skydd mot sjukdomar och viktig energi för att klara de första levnadsdygnet.

Tillvägagångssättet

Skiftesdigivning ger även de minsta grisarna chans att dia. I stället för att kullutjämna direkt, tar du tillfälligt bort de grisar som redan har diat så de andra får komma fram till juvret. Smågrisarna får sedan turas om att dia vid juvret.

När konkurrensen om spenarna blir för hård

En frisk, vaccinerad och rätt utfodrad sugga producerar normalt sett tillräcklig mängd råmjölk av god kvalitet till alla grisar i kullen. Men vid stora kullar kan konkurrensen om spenarna bli för hård, särskilt för de minsta grisarna.

Skiftesdigivning ger alla smågrisar möjlighet att dia, i omgångar.

Så gör du:

1. Märk de tre, fyra första grisarna som föds. Om grisarna föds på natten, kontrollera vilka som har runda magar och torra navlar på morgonen.
2. Lyft bort de mätta grisarna och lägg dem i en plastback, frigolitlåda eller liknande i smågrishörnan. Var noga med att inte lägga dem direkt under värmelampan då det finns en risk att det blir för varmt. Låt resterande smågrisar ligga kvar hos suggan vid juvret.
3. Låt grisarna i lådan vila i cirka två timmar under tiden de andra diar.
4. När grisarna som stannat med suggan är mätta skiftas grisarna hos suggan mot de som varit i lådan. Lämna kvar några större grisar om det behövs för att få suggan att lägga sig.
5. Upprepa proceduren två till tre gånger under första dygnet.

KOMPASS:
GRIS

Kännetecknen för sjuk sugga

Så upptäcker du sjukdom

En sjuk eller skadad sugga uppvisar både avvikande beteende och utseende. I inledningen av sjukdomsfasen är tecknen mindre märkbara. Därför är det viktigt att under det dagliga arbetet ta sig tid att se varje gris så att eventuell sjukdom eller skada upptäcks tidigt. Då kan en lämplig behandling eller åtgärd snabbt sättas in.

Kännetecknen för en sjuk sugga

- Äter inte.
- Reser sig inte självmant.
- Ligger på magen (bukläge, se bild).
- Belastar inte alla ben jämnt.
- Har kraftiga eller onormala flytningar.
- Har smågrisar som fryser, piper eller är svaga.
- Har smågrisar med diarré.

Behandling eller avlivning

Alla grisar ska resa sig upp i samband med rengöring. När strö tilldelas kontrolleras att alla grisar är aktiva. Under utfodringen är det viktigt att uppmärksamma grisar som inte reser sig eller som på annat sätt avviker från de övriga i boxen, och dessa ska märkas. Ta god tid på dig vid tillsynen och observera noggrant om någon gris avviker i beteende eller utseende. Efter rengöring, strötilldelning och utfodring bör en runda göras för att säkerställa att alla grisar är tillfreds. Eventuella sjuka grisar ska behandlas och journalföras.

Till vänster: Feber, temperatur över 39 °C, är första tecknet på infektion eller annan sjukdom.
Till höger: Sugga i bukläge med juverproblem.

Vid misstanke om sjukdom

Vid misstanke om sjukdom mäts grisens temperatur i ändtarmen. Feber, temperatur över 39 °C, är första tecknet på infektion eller annan sjukdom. Följ upp med fler temperaturmätningar och övervaka suggans allmäntillstånd.

Exempel på produktionsstörningar

- Dålig aptit – kontrollera vattentillgången, utfodringen och fodret. Är suggan förstoppad se till att suggan rör på sig och får i sig vätska.
- Svårigheter att röra sig – hjälp suggan upp och kontrollera klövar och ben. Hon kan även få mjukt underlag i sjukbox och vid misstänkt benbrott sker avlivning.
- Nedsatt eller dålig mjölkproduktion – kontrollera suggans juver, vattentillgång, utfodring och smågrisarnas hälsoläge.

Ge behandling omgående

- Om suggan är sjuk ska hon omgående behandlas enligt veterinärs anvisningar.
- Det kan vara vid produktionsstörningar, men också till exempel om hon har kraftiga eller illaluktande flytningar, juverproblem och mörk urin med klumpar.

KOMPASS:
GRIS

Så använder du en minsta-amma

Små grisar behöver extra stöd

De allra minsta grisarna i en kull behöver extra stöd. För att öka deras chans att överleva kan de samlas hos en särskilt utvald sugga, en så kallad minsta-amma.

Välj rätt sugga

En minsta-amma är en sugga som precis har grisat och därför fortfarande producerar råmjölk. Hon bör ha små, lättåtkomliga spenar så att även de minsta grisarna kan dia utan problem.

Spenar till alla grisar

Suggans kullnummer är inte väsentligt så länge det finns spenar till alla grisar hon ska ta hand om.

Exempel på små och lättåtkomliga spenar.

Så gör du:

- 1. Flytta minsta-ammans egna smågrisar som väger över 700 gram till andra suggor. De under 700 gram får stanna kvar.**
- 2. Samla ihop de minsta grisarna, med vikt under 700 gram, från andra suggor och placera dem hos minsta-amman.**
- 3. Lägg till så många smågrisar som suggan har fungerande spenar till – max 14 är optimalt.**
- 4. Om några grisar självdör eller avlivas inom de första 48 timmarna efter suggan grisat kan de bytas ut mot nya smågrisar.**
- 5. Svaga grisar över 700 gram kan också placeras hos en minsta-amma.**

Bogsår hos suggor – så gör du

Vad är bogsår?

Bogsår liknar liggsår hos människor och uppstår av långvarigt tryck, särskilt där bogbenet ligger nära hudytan. Magra suggor saknar skyddande späcklager och löper högre risk.

Förebyggande åtgärder

De flesta bogsår uppstår under de första veckorna efter grisning, då suggan tillbringar mycket tid liggandes på sidan. Därför är rätt hull och minskad liggtid viktiga faktorer direkt efter inflyttning i grisionsavdelningen. Sikta på ryggspäckmått på 14–16 millimeter för kull 1–2 och 13–15 millimeter från kull 3.

Suggor med tidigare bogsår

En sugga som haft bogsår har dubbelt så hög risk att drabbas igen. Notera detta tydligt i journalen. Suggor som tidigare haft bogsår ska vid ny grisning få axelväst, tejp, extra halm eller gummimatta redan vid insättning, även om såret är helt läkt.

Daglig kontroll

Inspektera bogarna dagligen, gärna vid utfodring. Leta efter rodnad vilket är ett tidigt tecken på sår.

Till vänster: Sugga med lindrigt bogsår.

Till höger: Tejpning av bogen kan bidra till att förebygga sår, men skyddar inte mot tryckskador. Komplettera alltid med axelväst, halmbädd eller gummimatta för fullt skydd.

Liggmiljö och rörelse

Suggor ska kunna resa och lägga sig utan svårighet. Utfodra minst tre gånger dagligen för att stimulera rörelse. Utöver det bör suggan uppmuntras att resa sig minst fem till åtta gånger per dag. Golvet ska vara torrt, fast och plant. Ojämna eller fuktiga ytor ökar risken för sår. Känn med knogarna, känns ytan ojämn är skaderisken större.

Transport

Suggor med svåra bogsår får inte transporteras. Endast läkta eller ärrade sår godkänns, under särskilda villkor.

Behandling av bogsår

- **Vid rodnad: Axelväst, tejp, extra halm eller gummimatta.**
- **Mindre sår: Följ veterinärens anvisningar.**
- **Svåra sår (≥5 cm): Flytta suggan till sjukbox och behandla efter veterinärens anvisningar. Hjälper inte detta, ska suggan avlivas.**

Temp & ventilation i grisningsavdelningen

Styrning efter behov

Före grisning styrs ventilationen främst utifrån saggans behov. När grisningen börjar, ska ventilationen anpassas efter både saggans och smågrisarnas behov. Var observant på att nyfödda grisar är känsliga för nedkylning. När grisningen är klar, ventileras åter med fokus på saggan, eftersom smågrisarna själva kan söka värme i smågrishörnan.

Optimal temperatur under digivningsperioden

Under digivningsperioden bör stalltemperaturen gradvis sänkas eftersom saggans foderintag och ämnesomsättning ökar vid hög mjölkproduktion. Blir det för kallt påverkas smågrisarna negativt, och saggans hälsa och juverfunktion kan hotas. Är det för varmt minskar foderintaget, mjölkproduktionen sjunker, och risken för ihjälklämda grisar ökar då smågrisarna ligger ute hos saggan. Vattenlek och nedkylning av stallar ger blöta golv och högre risk för bogsår.

Placering av sensorer

Ventilationen styrs av temperatur och luftfuktighet i stallet. Temperatur- och fuktsensorer bör placeras där saggan befinner sig. Sitter de nära luftintag kan temperaturen mätas för lågt, vilket leder till otillräcklig ventilation. Kontrollera temperaturen även med ytttermatarmätare på till exempel en boxvägg.

Till vänster: När grisningen är klar – ventilerar åter med fokus på suggan, eftersom smågrisarna själva kan söka värme i smågrishörnan.
Till höger: Temperaturen i grisningsboxen ska vara justerad så att suggan trivs och smågrisarna vill ligga i sin hörna

Optimala klimatvärden:

- Dräktiga suggor: 10–15 °C, lufthastighet: <0,2 m/s, relativ luftfuktighet: 50–80 procent.
- Nyfödda smågrisar: 30–33 °C (lokal värme).
- Smågrisar 1–4 veckor: 24–26 °C, sänkning av temperaturen med 1 °C per vecka, lufthastighet: <0,2 m/s, relativ luftfuktighet: 50–70 procent.

Temperaturen för smågrisarna styrs av liggbeteendet.

Suggans klimatvärde vid grisning:

- Före grisning: 18–20 °C.
- Dag 0–4: 20–22 °C.
- Dag 4–14: sänkning ca 0,3 °C per dag.
- Dag 14-avvänjning: 17–18 °C.
- Lufthastighet: <0,2 m/s.
- Relativ luftfuktighet: 50–80 procent. Max 75 procent vid >17 °C för god hygien.

Observera att det alltid ska vara dragfritt i smågrishörnan.

KOMPASS:
GRIS

Förlossningshjälp – när den är nödvändig

När ska du hjälpa till?

Förlossningshjälp ska endast ges vid tydliga tecken på komplikationer. Ingrepp som sker i onödan kan orsaka skador, infektioner och stress för suggan. En god bedömning och hygien är avgörande för att undvika negativa följder.

Är du osäker – ring och rådfråga veterinär.

När är förlossningshjälp nödvändig?

Tecken på komplikation:

- Mer än 45–60 minuter sedan senaste gris, trots kvarstående värkar.
- Uteblivna eller svaga krystvärkar under längre tid än en timme.
- Försämrat allmäntillstånd: feber, apati, oro eller rodnad/svullnad i vulvan.
- Misstänkt felläge eller fastkilad gris.

Till vänster: 1. Använd engångshandske.

Till höger: 2. Använd rikligt med förlossningsgel eller matolja.

Till vänster: 3. Sära på vulvan och för in handen försiktigt.

Till höger: 4. Känn långt in, eftersom förlossningskanalen är lång.

Förberedelser innan du ger hjälp:

1. Se till att inget hinder finns mellan dig och suggan. Hon får inte kunna skada din arm genom att lägga sig eller kasta sig mot inredningen.
2. Rensa arbetsområdet – flytta undan hinkar, flaskor och öppna grindar.
3. Tvätta suggans vulva med tvål och ljummet vatten.
4. Använd engångshandske och rikligt med förlossningsgel eller matolja. Undvik att röra något innan handen förs in.
5. Arbeta lugnt och varsamt – undersök om en gris blockerar födelsekanalen eller ligger fel.

Läs mer i kompass DI 7b "Förlossningshjälp – så gör du" samt kompass DI 7c "Förlossningshjälp – komplicerade förlopp".

KOMPASS:
GRIS

Förlossningshjälp – så gör du

När ska du hjälpa till?

Förlossningshjälp ska endast ges vid tydliga tecken på komplikationer. Ingrepp som sker i onödan kan orsaka skador, infektioner och stress för suggan. En god bedömning och hygien är avgörande för att undvika negativa följder.

Är du osäker – ring och rådfråga veterinär.

Så gör du vid förlossningshjälp:**Vid framfödsel:**

- Greppa grisen om nacken eller, om det inte går, underkäken.
- I sista hand: greppa båda frambenen ovanför knälederna (ett ben mellan pek-/långfinger, ett mellan lång-/ringfinger).

Vid bakfödsel:

- Greppa bakbenen ovanför hasen, med samma fingersättning.

Utdragning:

- Dra med jämnt, kontrollerat tryck, synkroniserat med suggans värkar.

Till vänster: 1. Avföring, navelsträng och fosterhinnor är tecken på att det finns grisar kvar i suggan.
Till höger: 2. Greppa grisen om nacken.

Till vänster: 3. Dra med jämnt och kontrollerat tryck, synkroniserat med suggans värkar.
Till höger: 4. Placera grisen direkt i värmebox om suggan står upp.

Efter utdragning:

- Håll grisen i bakbenen och svinga den försiktigt fram och tillbaka för att rensa luftvägarna.
- Placera grisen i värmebox om suggan står upp – då minskar risken att hon lägger sig på den.
- Om suggan ligger ner, lägg grisen vid juvret och se till att den får tillgång till spene för att komma igång och dia.

Efter förlossningshjälp:

- Hjälpn är klar först när alla grisar som kan nås har dragits ut.
- Värkar kan avstanna i upp till en timme efter ingrepp – kontrollera suggan igen efter 30–60 min.
- Suggor som fått hjälp löper högre risk för livmoderinflammation – håll extra koll på allmän-tillstånd och aptit efteråt.

Läs mer i kompass DI 7a "Förlossningshjälp – när den är nödvändig" samt kompass DI 7c "Förlossningshjälp – komplicerade förlopp".

KOMPASS:
GRIS

Förlossningshjälp – komplicerade förlopp

När ska du hjälpa till?

Förlossningshjälp ska endast ges vid tydliga tecken på komplikationer. Ingrepp som sker i onödan kan orsaka skador, infektioner och stress för suggan. En god bedömning och hygien är avgörande för att undvika negativa följder.

Är du osäker – ring och rådfråga veterinär.

Vid komplicerade förlopp:**1. Inga värkar:**

- Ge förlossningshjälp.
- Dra ut de grisar som nås.
- Kontrollera suggan igen efter 30 minuter. Om suggan efter 30 minuter fortfarande inte har värkar – rådgör med veterinär.

2. Blockerad födelsekanal:

- Ge hjälp.
- Dra ut så många grisar som möjligt.
- Låt suggan vila i en timme, kontrollera sedan igen.

Till vänster: Avföring, navelsträng och fosterhinnor är tecken på att det finns grisar kvar i suggan.

Till höger: I första hand – dra ut så många grisar som du når.

3. Felläge:

- Skjut försiktigt in grisen en bit.
- Justera läget och dra ut genom grepp om huvud eller bakben.

Förlossningsslinga

Vid svårt grepp bör en förlossningsslinga (rent verktyg) användas. Tråden leds bakom grisens huvud, runt underkäken eller runt bakbenen för att möjliggöra utdragning.

Observera!

Onödig förlossningshjälp kan skada suggan. Är du minsta osäker bör du kontakta veterinär. God hygien minskar risken för livmoderinfektion, nedsatt mjölkproduktion och fertilitetsproblem.

Läs mer i kompass DI 7a "Förlossningshjälp – när den är nödvändig" samt kompass DI 7b "Förlossningshjälp – så gör du".

Sommarens rutiner i grisningsavdelningen

Svalt och tryggt i grisningsavdelningen

När det är varmt behövs justeringar i grisningsavdelningen för att sugor och smågrisar ska må bra. Ett bra luftflöde är extra viktigt. I stall med undertrycksventilation sugs varm och gammal stalluft ut via frånluftsfläktarna. Ju mer luft som effektivt förs ut genom dessa, desto mer frisk luft dras in i avdelningen. Ventilationen måste anpassas efter djurantal och avvänjningstidpunkt.

Läs mer om undertrycksventilation:

[Mekanisk undertrycksventilation i djurstall | Kunskapsbanken](#)

Rengöring

Frånluftsfläktarna måste rengöras minst en gång per år, helst i samband med tvätt, med högtryckstvätt och ett långt rör.

Alla spjäll ska kunna öppna helt i lodrätt läge, och vägg- och takventiler ska stå fullt öppna. Nät eller galler över ventiler ska också rengöras så att inget hindrar luftflödet.

Kontroll av vattennippel till suggan. Nipplarna ska ge fyra liter per minut vid blötfodersystem och 10 liter per minut vid utfodring med torrfoder.

Precis som i slaktgrisstallarna ska takventilerna vara helt öppna i grisningsavdelningen vid rengöring.

Extra kylning

För att svalka suggan vid höga temperaturer kan automatiska takventiler användas. Dessa regleras efter ventilationsbehovet och förbättrar luftcirkulationen just vid hennes liggplats. Högtryckskylning kan sänka temperaturen på inkommande luft, men kräver noggrann skötsel för att undvika för hög luftfuktighet.

Värmestress och anpassning

- Grisningsavdelningen bör hålla 18 – 20 °C, men sommartid stiger temperaturen ofta över detta. Suggan trivs bäst vid 12 – 22 °C. Vid högre värme minskar aptiten och hon lägger mer energi på att kyla sig.
- Tecken på värmestress är att hon ligger utsträckt mot golvet, försöker blöta ned sig och andas snabbare.
- Vid extrem värme kan hon bli mer aktiv nattetid.
- Fodertilldelning bör anpassas så att mer foder ges tidig morgon och sen kväll när det är svalare.

Vattentilldelning

En digivande sugga behöver 35 – 50 liter vatten per dygn. Nipplarna ska ge fyra liter per minut vid blötfodersystem och 10 liter per minut vid utfodring med torrfoder. Trycket ska vara 2 – 2,5 bar även vid hög belastning. Bufferttankar måste hållas rena så att de inte blir en bakterierisk.

KOMPASS:
GRIS

Rutiner vid kullutjämning

Vad är kullutjämning?

Kullutjämning innebär att smågrisar flyttas mellan kullar inom avdelning för att ge dem optimala förutsättningar i början av livet. Kullutjämning kan bland annat öka smågrisöverlevnad, ge jämnare viktutveckling och högre tillväxt.

Räkna smågrisar

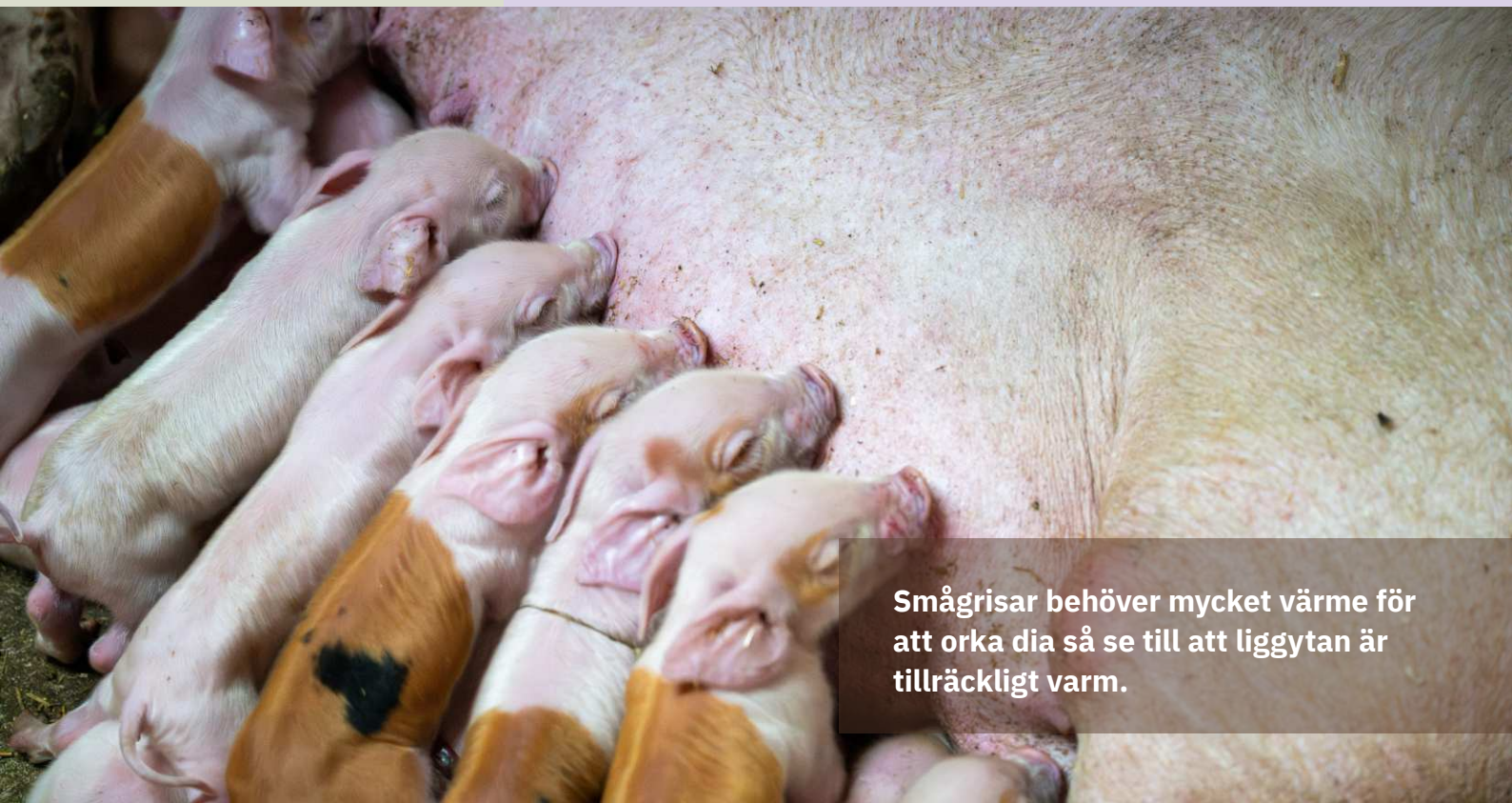
Efter födseln – börja alltid med att räkna smågrisarna och notera hur många som är normala samt hur många som väger under 700 gram. Om mer än 5 procent av smågrisarna har en vikt på mindre än 700 gram bör dräktighetsutfodringen ses över.

Optimala förutsättningar efter kullutjämning

- Smågrisar behöver mycket värme för att orka dia så se till att liggytan är tillräckligt varm och att grisarna ligger lugnt och jämnt fördelade. De minsta ska direkt läggas under värmelampa så de inte kyls ned.
- Alla smågrisar ska enkelt kunna nå vatten, exempelvis via ett grunt kar eller skål.

För mer kunskap om grisens optimala förutsättningar, se följande:

- **DI4 – Så använder du minsta-amma**
- **DI9b – Tips vid kullutjämning**

Smågrisar behöver mycket värme för att orka dia så se till att liggytan är tillräckligt varm.

Flytta i rätt tid

Suggan producerar råmjölk i ungefär 24 timmar efter att första grisen fötts och därmed ska kullutjämningen helst ske 12 – 24 timmar efter avslutad grisning. Två timmar efter födseln har grisen fått i sig cirka 70 procent av antikropparna och efter åtta timmar omkring 95 procent.

- Smågrisarna ska vara hos sin egen eller nygrisad sugga (minsta-amma) minst 6 – 8 timmar innan flytt. Torr navel motsvarar runt åtta timmars ålder och innebär att grisen är flyttbar. Föds grisarna på kvällen – märk nyfödda på kvällsrundan och utför kullutjämningen nästa morgon. Efter 24 – 48 timmar ökar risken för att smågrisarna inte blir accepterade. De kan få sämre tillgång till mjölk och både suggan och smågrisarna kan bli mer stressade.
- Efter 48 timmar bör kullutjämning undvikas och endast ske i undantagsfall.
- Endast råmjölk från gårdens egna sugor och gyltor ger skydd mot gårdens smittor.
- Mjölkersättning fungerar endast som energikälla och innehåller inga skyddande antikroppar.

Läs mer om råmjölk:

- **DI2 – Skiftesdigivning ger råmjölk till alla**
- **SM2a, SM2b och SM2c.**

KOMPASS:
GRIS

Suggan som smågrisarna flyttar till ska ha fungerande, hela och mjölkförande spenar som inte är skadade.

Tips vid kullutjämning

Vad är kullutjämning?

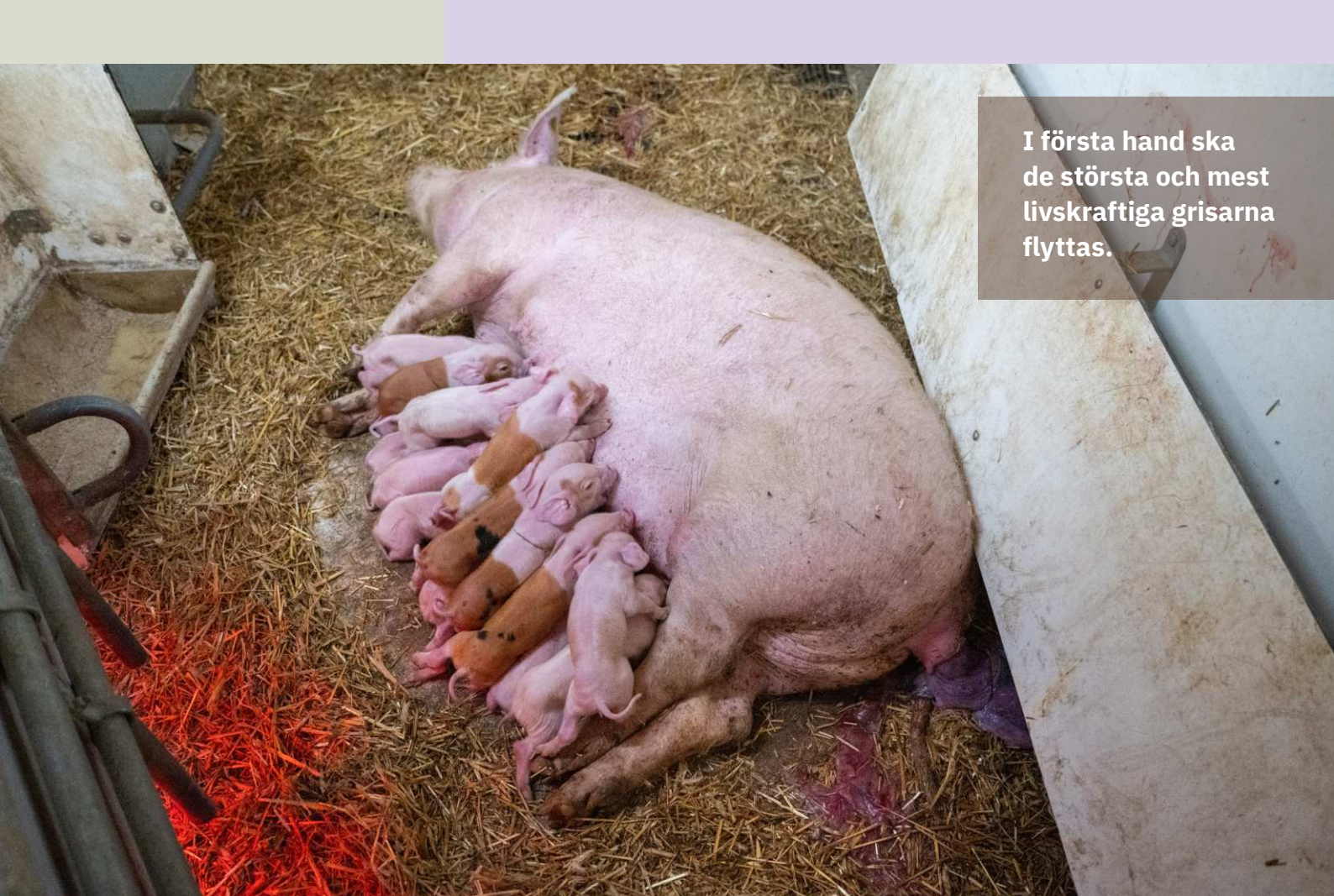
Kullutjämning innebär att smågrisar flyttas mellan kullar inom avdelning för att ge smågrisarna optimala förutsättningar i början av livet. Kullutjämning kan bland annat öka smågrisöverlevnad, ge jämnare viktutveckling och högre tillväxt.

Grisar bäst lämpade för flytt

Vid kullutjämning ska i regel de största och mest livskraftiga grisarna flyttas, inte de svagaste. De starka grisarna klarar flytt bättre, hittar spenar lättare och konkurrerar inte ut svagare kullkamrater i ursprungskullen. De minsta grisarna ska i möjligaste mån stanna kvar där de redan hittat sina spenar. Flytta inte nedkylda eller svaga smågrisar.

Eftersträva jämna kullar

Målet är att varje sugga ska ha lika många smågrisar som hon har fungerande spenar. Jämna kullar minskar konkurrens, stress och risken att smågrisar blir utan mjölk. Detta ger bättre tillväxt, jämnare viktutveckling och lägre smågrisdödlighet.

I första hand ska de största och mest livskraftiga grisarna flyttas.

Suggan, som smågrisarna flyttar till, ska:

- Ha fungerande, hela och mjölkförande spenar som inte är skadade.
- Ha bra mjölkproduktion.
- Vara lugn och moderlig. Undvik suggor som är aggressiva, oroliga eller tidigare haft problem med smågrisdödlighet.
- Vara i ungefär i samma fas i laktationen som kullens ursprungssugga.
- Vara frisk, pigg och inte stressad.

Att tänka på!

- En gris som inte hittar en spene ska alltid få hjälp.
- Kullutjämna inte mer än nödvändigt.
- Märk eller dokumentera flyttade smågrisar vid behov.

Läs mer i kompass DI9a – Rutiner vid kullutjämning

KOMPASS:
GRIS

Hur ligger smågrisen i grisningsboxen?

Läs av grisarna varje dag

Vi måste styra temperaturen i BB-avdelningen för att smågrisarna ska ligga rätt i boxen. Detta är avgörande för smågrisöverlevnaden. Styrning kan ske genom att läsa av hur grisarna ligger i boxen.

Daglig avläsning av hur grisarna ligger är viktig eftersom:

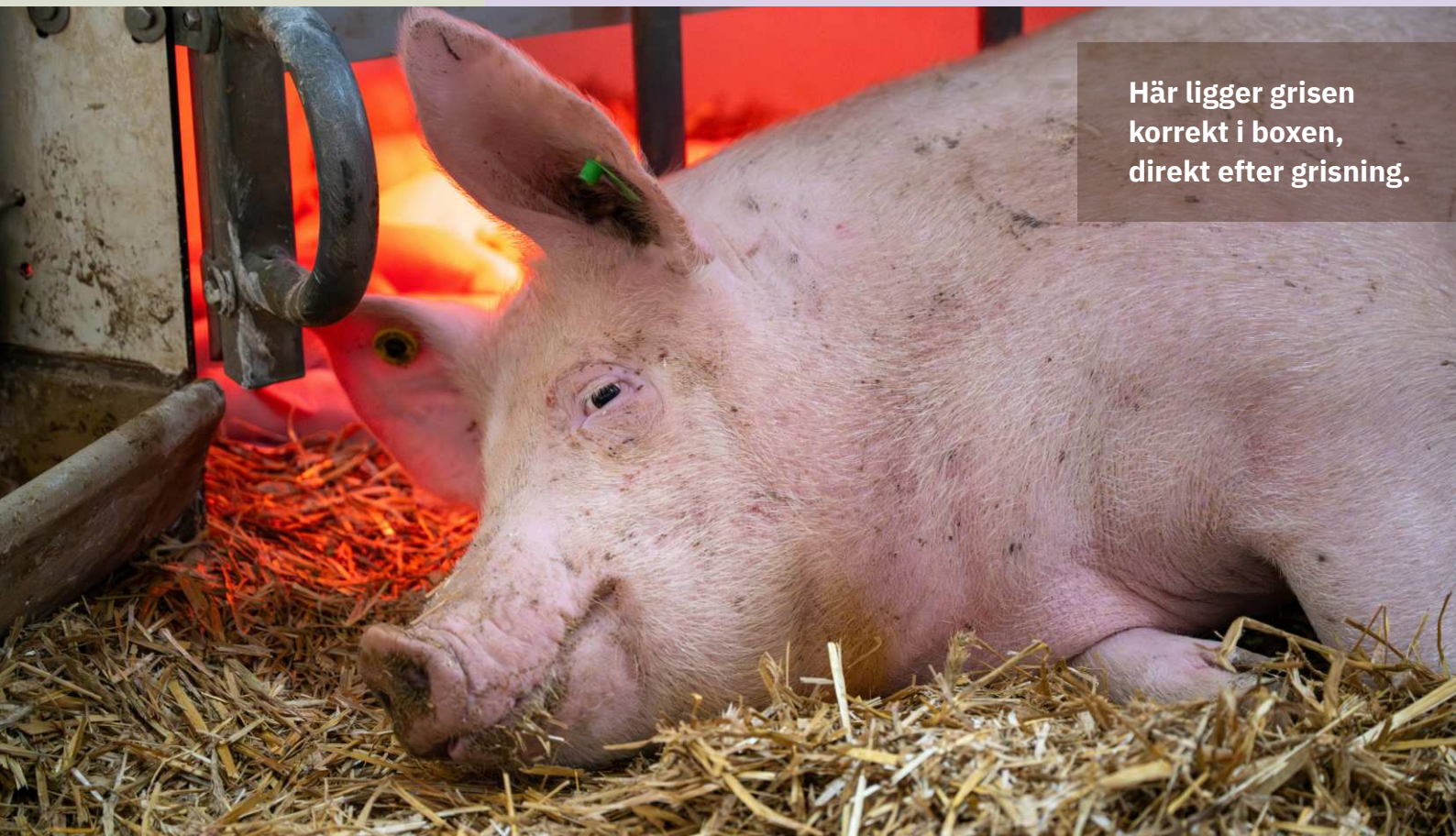
- Drar de sig bort från lampan är det för varmt.
- Ligger de tätt i hög är det för kallt, vilket gör dem slöa och förbrukar deras energireserver.

Temperatur i stall och smågrishörna

Temperaturen i avdelningen varierar beroende på boxutformning och mängden strö. En lämplig stalltemperatur vid grisning är oftast 18–21°C och ska därefter sänkas successivt för att få smågrisarna att vilja ligga rätt. I smågrishörnan är rekommendationen att temperaturen ska vara cirka 33°C. Allt eftersom smågrisarna blir äldre minskar värmebehovet. Mät temperaturen med till exempel en IR-termometer.

Läs mer i kompass DI6 – Ventilation och temperatur i grisningsavdelningen.

Här ligger grisen korrekt i boxen, direkt efter grisning.

Värme direkt efter grisning

Kalla och nedkylda smågrisar blir snabbt slöa, därför måste de komma till värmen direkt efter avslutad grisning. Smågrisar som ligger fel i boxen löper ökad risk att bli klämda av suggan. Boxen ska vara torr, ren och ha rikligt med bomaterial. För kalla och fuktiga miljöer ökar risken för sjukdomar såsom spägrisdiarré och ledinflammationer.

Undvik klämda smågrisar

Många av de smågrisar som dör under den första veckan efter födseln dör på grund av klämning. Detta sker av olika orsaker som varje gård behöver analysera. Att styra och lära smågrisarna var de ska ligga är helt avgörande för bättre överlevnad. Vid obduktion av klämda smågrisar har man ofta sett att de saknar mat i magen, vilket visar hur viktigt det är med goda grisningsrutiner och att säkerställa ett ordentligt intag av råmjölk.

Justering av temperatur

Temperaturen påverkas även av ventilationen i stallet. All personal i BB-avdelningen ska veta hur man justerar temperatur, ventilation, golvvärme och värmelampor så temperaturen blir rätt. Med rätt inställningar ska smågrisarna vilja dra sig mot värmen och inte bli liggande på fel ställe i boxen. Höjd på lampan och inställning av golvvärme är viktiga verktyg som måste justeras efter årstid. Under sommaren kan timer på värmelampor vara ett bra hjälpmedel, till exempel släckning kl. 09.00 och tändning kl. 21.00.

KOMPASS:
GRIS

Räkna spenar vid insättning för att förbereda eventuell kullutjämning efter grisning.

Grisningsförberedelser för en bra start

En bra start

Grisningsförberedelser är viktiga för att ge smågrisarna en optimal start i livet. Detta görs genom att förbereda miljön i boxen, flytta in suggorna i rätt tid och att förbereda inför arbetsmoment efter grisningen.

Förbered boxarna inför insättning

- Se till att boxarna är rena och helt torra – känn på golvet med handen.
- Lägg in halm/ bobyggnadsmaterial.
- Kontrollera att vattennipplar eller vattenkoppar fungerar och ger minst fyra liter/minut (vid 20 procents belastning).
- Värm upp smågrisarnas liggyta till minst 34°C.

Flytt minst en vecka innan grisning

Flytta suggor och gyltor till grisningsbox minst en vecka före beräknad grisning. Vid inflytt är det viktigt att undvika stress. Stressade suggor kan leda till för tidig grisning och dödfödda smågrisar. Efter inflyttning, kontrollera varje suggas spenar och notera hur många fungerande spenar hon har. Det underlättar vid senare kullutjämning.

Förbered grisningen genom att tilldela bobyggnadsmaterial i form av till exempel halm och värm upp smågrisarnas liggyta till minst 34°C.

Miljö och temperatur

Rätt temperatur är avgörande för smågrisarnas överlevnad. Kalla smågrisar riskerar att bli sjuka, klämmas och dö. Om smågrisarnas liggyta är långt från suggans – förbered en flyttbar värmelampa till grisningen. Det minskar köldstress och gör att smågrisarna snabbare når spenarna och får i sig råmjölk. Flytta tillbaka lampan till smågrisarnas liggyta när grisningen är klar så att de inte lägger sig på fel plats.

Läs mer om temperatur i grisionsboxen i kompass DI10 – Hur ligger smågrisen i grisionsboxen?

Tecken på att grisning närmar sig

- Några dagar innan grisning: svullen vulva.
- Cirka två dagar innan grisning: oro och tydligt bobyggnadsbeteende.
- Inom 12 timmar innan grisning: mjölk kan mjölkas fram.

Läs mer i DI11b – Övervakning efter grisning

KOMPASS:
GRIS

Efter grisning – flytta alla grisar till juvret för intag av den viktiga råmjölken.

Övervakning efter grisning

En stark start

Fokus efter grisning ska ligga på tre saker: smågrisarnas välmående och suggans foderintag samt vattentillgång. Dessa faktorer är avgörande för en stark start för smågrisarna.

Smågrisarnas välmående

- Kontrollera att alla smågrisar är torra, varma och pigga.
- Säkerställ att varje smågris får råmjölk: intaget de första sex till åtta timmarna efter födseln är avgörande.
- Utför kullutjämning för att ge alla smågrisar optimala förutsättningar. Påbörja kullutjämning först när alla kultingar ätit råmjölk, efter avslutad grisning.

**Säkra saggans vattentillgång
för mjölkproduktionen.**

Saggans foderintag och vattentillgång

Saggans foderintag och vattentillgång är avgörande för en bra mjölkproduktion.

- Saggor ska äta upp hela sin fodergiva inom 30 minuter.
- Justera fodergivan dagligen – små ökningar varje dag under första veckan. Se exempelkurvor för fodertilldelning: Utfodring av digivande saggor: utfodringsrutiner, kurvor och givor | Kunskapsbanken
- Utfodra 3–4 gånger per dag och töm fodertrågen före varje mål.
- Säkra god vattentillgång; detta är avgörande för mjölkproduktionen.

Läs mer:

- **DI9 – Kullutjämning**
- **DI11a – Grisningsförberedelser för en bra start**
- **SM2a – Tillgång till råmjölk för alla grisar**